

MAAOMAVAALITSUS

EESTI MAAOMAVAALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

28. detsembril 1937. a.

Nr. 12

VIHETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:		Toimetus ja talitus:		Kuulutuste hinnad:	
Aastas	Kr. 5.—	Tallinnas, Roosikrantsi nr. 12.		1 lhk. Kr. 40.—,	½ lhk. Kr.
Pooles aastas	„ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.		20.—,	¼ lhk. Kr. 10.—,
1923. aastak.	„ —.50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr. 409, E. Rahvapangas nr. 991 ja			½ lhk. Kr. 5.—.
1924.—1935. a. ä	„ 2.50	15. kuu esie Keskpangas nr. 728.		Dokumentide kaotamise kuulu-	tused 50 senti dokumendi pealt.

ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Uue Saksamaa riiklikust ja omavalitsuste ümberkorraldusest	Lk. 179
Ajutiste maavalitsuste tulude ja kulude kokuvõtted 1937./38. aasta põhieel- arvete järel	„ 184
Külavanematest	„ 186
Liiklemisalaste süüteoasjade alluvusest	„ 189
Küsimusi ja vastuseid	„ 191
Kuulutusi	„ 178

Omavalitsuse kantseleimargid

25-sendilised

on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu

büroost

hinnaga 25 senti poogen (100 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutuste Kindlus-
tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Suurem ja
edurikkam
koduma
kindlustusettevõte**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 41.
Telef. 3-44 ja 16-12.

Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Võrus,
Viljandis, Pärnus, Tõrvas ja Kuressaares

Vallavalitsustele

soovitame Vallaseaduse alusel uuesti koostatud ja kinnitatud nomenkla-
tuuri järgi valmistatud

Vallavalitsuse uut eelarvet,

mille vastavust nõuetele on Maavalitsuste Liidu poolt kontrollitud.

Laos alati saadaval:

Vallavalitsuse,
Vallakohtu,
Perekonnaseisuameti ja
Arhiivi

raamatud
ning
plangid

mis kõik valmistatud viimaste nõuete kohaselt.

Täielikum valik kantselei- ja kontoritarbeid. Arve ja kirjutusmasinaid.

Traaditeel tellimiseks palume tarvitada telefon nr. 446-67 Tallinn.

K.-Ü. «Rahvaülikool» Tallinnas.

Harju tän. 48, oma majas.

Pärnu mnt. 10, Panga majas.

Uue Saksamaa riiklikust ja omavalitsuste ümberkorraldusest.

Adv. L. Kahkra.

Meil sageli kirjutatakse sellest, et meie omavalitsusis on vajadus kindla peremehe, kõva käe ning kõva järelevalve järele.

Kuna selles suunas Saksamaa omavalitsuste korralduses on viimaseil aastail sündinud põhjanevad muudatused, kogu omavalitsuste korraldus on rajatud täiesti uutele alustele, siis on huvitav heita pilku rahvussotsialistide poolt teostatud põhjalikule omavalitsuste ümberkorraldusele.

Et öieti aru saada ja mõista praegusaja rahvussotsialistliku Saksamaa omavalitsusliku korraldust, peame saama selge pildi tänapäeva Saksamaa riigiõiguslikust struktuurist ehk ülesehitusest. Sest, samadel alustel, samadel põhimõtetel, mil rahvussotsialism on ümber korraldanud kogu riikliku seadusandluse ja administratiivse aparaaadi, on ka Saksa omavalitsused viidud uue korralduse alla. Kui heidame pilku minevikku ja tutvume üldjoontes saksa riigi arendamisega viimase sajandi jooksul, siis saab meile selgeks, miks Saksamaal on maksuma pandud üleriiklikult ühtlane kord senise killunemise asemel ja seni maksvusel olnud hulga kohalike seaduste asemel omavalitsuste kohta on A. Hitleri võimuletuleku teisel aastapäeval — 30. jaanuaril 1935. a. — antud ühine üldine „Saksa omavalitsuste korraldus“ („Deutsche Gemeindeordnung“), mis loob täiesti ühtlased põhilised omavalitsuste moodustamiseks ja nende teotsemiseks kogu Saksa riigi jaoks, kuid võimaldab seejuures arvestada ka erinevaid kohapealseid olusid ning vajadusi.

Nagu riiklik kord, nii põhineb ka omavalitsustele loodud uus kord juhi-põhimõtetel.

Kohalikud omavalitsuse organid on „Kolmandas Riigis“ järgmised:

1. Omavalitsuste juht, kes vähemates linnades kannab nimetust „Bürgermeister“, suurtes linnades aga „Oberbürgermeister“;

2. Omavalitsuste juhi abid „Beigeordnete“, kes ühelt küljelt peavad juhti aitama oma nõuandmistega, teiselt poolt aga tavaliselt on üksikute erialade ehk osakondade juhatajad;

3. Omavalitsuse nõukogu („Gemeinderat“), mis moodustatakse omavalitsuse piirkonnas elutsevate ning töötavate isikute hulgast valitud esindajatest;

4. Rahvussotsialistliku Saksa Töölispartei volinik („Blauftrager der NSDAP“) — erakonna usaldusmees, kelle ülesandeks on valvata selle järele, et omavalitsuse isikliku koosseisu moodustamisel ja omavalitsuse kogu tegevuses oleks säilitatud täieline ühtlus ning kooskõla riigi juhtimise põhimõtetega ning suunaga.

Esimeseks saksa riigiks loetakse juba keskajal loodud „Püha Rooma Riik Saksa Rahvusest“ („Das Heilige Römische Reich Deutscher Nation“).

Selle iseloomustamise ja arengu juures ei tarvitse meil peatuda, kuna see juba ammu lagunemisel olnud riiklik organisatsioon 1806. aastal Napoleon Bonaparte sõjaliste löökide all lõplikult kokkuvarises — nii de facto kui ka de jure. Pärast seda saksa rahvas lagunes riiklikult hulgaks, enamasti väikesteks iseseisvateks riikideks, milledest olid kõige suuremad ja mõjuvõimsamad Austria ja Preisi, siis Baieri, Saksi ning Württemberg'i kuningriigid ja peale nende veel mitukümmend pisiriiki: suurhertsogriike, hertsogriike, vürstriike, vabalinnu jne.

Saksa riigi uuesti riiklikuks tervikuks liitmise küsimus võeti päevakorrale ja arutati 1815. aastal kuulsal „Viini Kongressil“, mis oli kokku kutsutud uue korraldumiseks Euroopas, peale Napoleoni poolt loodud korra kokkuvarisemist. Kuid koondada kõiki saksa riike üheks liitriigiks Viini kongressil ei õnnestunud. Viini kongressil ellu kutsutud „Saksa Liit“ („Deutscher Bund“) ei kujundanud enesest liitriiki, vaid ainult iseseisvate väikeriikide liitu ehk nagu ametlikus dokumendis seda tabavalt formuleeriti: „saksa suveräänsete vürstide ja vabalinnade eraõiguslik ühing“ („Privatrechtlicher Verein der Deutschen suveränen Fürsten und freien Städte“). Sellesse liitu kuulusid kõik saksa riigid. Liidu üldkoosolekute asukohaks määrati Frankfurt Maini ääres. Presiidium koosolekutel oli Austria käes.

1833. aastal koondus suurem osa iseseisvatest saksa riikidest Preisi juhtimisel „Saksa Tolliühinguks“ („Deutscher Zollverein“), mille eesmärgiks oli ühtlustada saksa riikide kaubanduspoliitikat, kaotada saksa riikide vahelised tollipiirid ja luua ühine tollipiir ühtlaste tollimääradega

välismaa vastu. See tolliliit on palju kaasa aidanud saksa rahva majanduslikuks tõusuks.

Püüded liita kõiki saksa riigikesi ühiseks terviklikuks riiklikuks organisatsiooniks ilmesid täie jõuga juba 1848 aasta revolutsioonis. Frankfurdis M/ä. 18. mail 1848. aastal kokku tulnud rahvuskoogu („Nationalversammlung“) otsustas luua kõikidest kiltunenud saksa riikidest kogu saksa rahvast ühendava ühise konstitutsioonilise keiserriigi, ja võttis vastu uue riigi põhiseaduse, mille järgi pidiid üksikud riigid säilitama oma piirid ja iseseisvuse siseasjades, umbes nii nagu Ameerika Ühendriikide üksikud osariigid. Välispoliitika ning saksa rahva esindamine välismaal, samuti seadusandlus õiguse ning majanduse, kaubanduse ja liikluse alal pidi kuuluma ühise keiserriigi keskvalitsusele rahvaesindusega ja viimase ees vastutavate riigiministritega.

Kuid see suurejooneline kavatsus nurjus, peamiselt seetõttu, et ei suudetud ja ei olnud võimalik otsustama, kas peab riigi etteotsa astuma Austria või Preisi, kas uue saksa riigi keisriks saab Austria või Preisi kuningas. Seejärel Austria keiser andis oma riigile 4. märtsil 1849. aastal uue põhiseaduse, mis tähendas loobumist osavõtust uue ühise saksa keiserriigi loomisest ja rajamisest. Ka Preisi kuningas keeldus 3. aprillil 1849. aastal vastu võtmast keisri krooni revolutsioonilise parlamendi (Frankfurdi rahvuskogu) käest ilma saksa suveräänsete vürstide vabatahtlikku nõusolekuta.

Sellele ebaõnnestumisele järgnesid korduvad katsed reformeerida Viini kongressi poolt loodud „Saksa Liitu“ selles suunas, et täiesti iseseisvate riikide eraõiguslik liit muutuks tugeva keskvoimuga liitriigiks. Kuid kõik sellekohased katsed Preisi-Austria vastolude tõttu ei annud mingisuguseid reaalseid tulemusi. Alles 1866. aastal, peale Preisi-Austria sõja, mis lõppes Preisi võiduga, vabanes tee saksa rahva liitmiseks ühise riigi loomise teel, kuid juba ilma Austriata.

Tolleaegse Preisi peaministri Bismarcki poliitika oli juba tema ametisse astumisest saadik 1862. a. suunatud uue saksa ühisriigi loomisele. Peale Austria võitmist 1866. a. avanesid võimalused uue saksa riigi loomiseks Preisi juhtimisel. Kuid siis hakkas Prantsusmaa tegema sellele takistusi. Bismark pidi seepärast esialgu piirduma „Põhja-Saksa Liidu“ („Norddeutscher Bund“) loomisega, millesse olid koondatud liitriigiks Preisi ülemjuhtimisel 22 Põhja-Saksa riiki.

„Põhja-Saksa Liidu“ põhiseaduse vastuvõtmisega 22 osariigi poolt 1. juulil 1867.

aastal loodi saksa liitriik. Uue saksa liitriigi seadusandlik võim koondus keskvalitsuse kätte, mis teostas liidunõukogu (Bundesrat), mille moodustasid osariikide täisvolilised esidajad ja rahva poolt valitud riigipäev (Reichstag). Täidesaatvat võimu teostasid liidunõukogu ja Preisi kuningas. Preisi kuningas pidi esindama liitriiki ka välismaal, tema kätte koondus kõrgeim sõjaväeline võim ja liidu aktiivne ning passiivne saatkonnaõigus (õigus määrata saadikuid teistes riikidesse ning võõrriikide saadikuid vastu võtta). Liidust väljaspoole jäid suuremad Lõuna-Saksa riigid: Baier, Württemberg, Baden j. t.

Järgmine samm saksa riikide liitmisel ühiseks liitriigiks teostus Prantsuse-Saksa sõja ajal, mis algas prantslaste sõjakuulutamise 1870. aasta juulis. Sama aasta novembris ühinesid Lõuna-Saksa riigid „Põhja-Saksa Liiduga“.

1. jaanuaril 1871. aastal astus teine saksa riik ellu ja 18. jaanuaril 1871. aastal proklameeriti Preisi kuningas Vilhelm I. Saksa riigi keisriks. See Bismark'i poolt loodud teine riik oli võrreldes esimese riigiga selles mõttes teostunud kitsamates raamides, et temast jäi kõrvale Austria, kes esimeses riigis mängis juhtivat osa.

Bismark'i riik oli puhtakujuline liitriik, kus riigivõim on jaotatud riigi ja osariikide vahel. Iga osariik säilitas oma riigiõigusliku vormi, olgu see kuningriik, nagu Preisi, Saksi, Baieri, Württemberg või suurhertsogriik või vabariik, nagu vabalinnad Hamburg, Bremen ja Lübeck jne. Igal osariigil oli oma valitsus, kelle võimupiirid ja võimuvahekorrad riigi keskvalitsusega olid põhiseadusega ja seadustega täpselt kindlaksmääratud. Riigi kandvateks alusteks olid:

1) liitriigi põhimõte, edustatud ühest küljest osariikide autonoomsusega siseasjades ja teisest küljest liidunõukoguga, kui riikliku keskvoimu organiga;

2) Preisi, kui territoriaalselt, poliitiliselt ja sõjaväeliselt kõige suurema ning võimsama osariigi hegemoonia, mis väljendus personaalunionis saksa keisri ja preisi kuninga vahel ja Preisi juhtivas osas liidunõukogus;

3) rahvusriigi põhimõtte, mille väljenduseks oli üldise, ühetaolise, otsekohese ning salajase valimise alusel kokkukutsutav üleriiklik rahvaesindus — riigipäev (Reichstag). Neil põhimõtetel alustel püsis Saksa riik kuni maailmasõja lõpuni.

Maailmasõja lõpul Saksamaal lahtipuhkenud revolutsiooni tagajärjel kõikide saksa

osariikide dünastiad kaotasid oma troonid, seega avanes erakordselt soodne juhus saksa riiki kujundada ümber terviklikumaks organisatsiooniks, kuna tähtsaim takistus — osariikide isevalitsejad — olid kõrvaldatud.

Weimaris 1919. aastal kokkutulnud rahvuskogus (Nationalversammlung) osutusid üheltpoolt poliitilis-erakondlikud vastolud niivõrd suurteks ja teiselt poolt ka osariikide traditsioonilised pretensioonid autonoomse osariikluse säilitamiseks veel sedavõrd tugevateks, et rahvuskogu poolt loodud ja 11. augustil 1919. aastal avaldatud Saksa riigi uus põhiseadus (n. n. Weimari konstitutsioon) kandis paratamatult kompromisslahenduse iseloomu.

Weimari põhiseaduse järgi jäi Saksamaa edasi liitriigiks.

Kuid osariikidel ei olnud enam vabadust valida oma riigivormi, sest Weimari põhiseadus määras vabariikliku riigivormi nii liitriigile kui ka kõigile osariikidele parlamentaarse riigikorraga, s. t. rahvaesinduse ees vastutava valitsusega. Osariikide arvu põhiseaduse teel ei suudetud vähendada, kuid põhiseadusesse võeti määrus, et osariigid võivad vabal omavahelised kokkulepped muuta oma piire, liita üksteisega ja lahutada üksteisest. Selle määruse põhjal ongi teostunud terve rida muutusi. Kõige pisemad osariigid, mis varemalt püsisid vaid dünastilistel põhjustel, liitusid üksteisega või suuremate osariikidega Preisi või Baier'iga, piire õiendati jne. Selline lahendus tundus kogu aja aga ebarahuldavana ja riigireformi küsimus jäi alkuutseks kogu aeg maailmasõjast kuni A. Hitleri võimule tulekuni.

Riigireformi suutis teostada alles rahvus-sotsialism, mis samm-sammult muutis liitriigi terviklikuks rahvusriigiks ja avaldas 1933. aastal „osariikide tasalülitamise seaduse“. Riigipäeva poolt märtsis aastal 1933 vastu võetud erakorralise volitusseaduse („Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich“) alusel andis Hitleri valitsus 31. märtsil 1933. a. eelpool mainitud „osariikide tasalülitamise seaduse“ („Vorläufiges Gesetz zur Gleichschaltung der Länder“). Selle seaduse põhjal moodustatakse osariikide rahvaesindused (Landtag'id) mitte enam otsekoheste valimiste kaudu, vaid riigipäeva (Reichstag) valimistel üksikutes osariikides üksikute erakondade kasuks antud häälte arvude järgi, mis viidi ka läbi 5. märtsil 1933. aastal teostunud riigipäeva valimiste tulemuste kohaselt kõikides osariikides, väljaarvatud Preisi, kus juba 12. märtsil 1933. aastal oli valitud uus maapäev.

Sama „tasalülitamise seadus“ loob ka ühtlase seadusandliku korra riigi ja osariikide kohta.

Volitusseaduse põhjal on riigil kaks seadusandlust: riigipäeva seadusandlus ja valitsuse otsekohene seadusandlik õigus. „Tasalülitamise seadus“ tagab poliitilise suuna ühtlust riigis ja osariikides ja teeb võimaliku niisugusi väärnähteid, et riigipäev ja maapäevad, ehk riigivalitsus ja osariikide valitsused hakkavad üksteise vastu töötama, lõhkuma riigi terviklikkust ja halvama rahva üldhuvisid.

Järgmine samm riigireformi teel teostati 7. aprillil 1933. aastal antud „Riigivõimu esindajate seaduse“ („Reichsstatthaltergesetz“) läbi. Selle seaduse alusel määratakse iga osariigi etteotsa Reichsstatthalter — riigivõimu kõrgeim esindaja ning kandja vastavas osariigis. Sellele Reichsstatthalter'ile on antud niivõrd suured volitused ja võimupiirid, et seeläbi osariigi autonoomsus peaaegu täiesti kaotatakse ja osariikide valitsused de facto juba muutuvad riigi keskvoimule alluvateks kohapealseteks administratiiv-organiteks.

Et riigireformi lõpule viia, selleks jäi ainult üks samm, mis teostati 30. jaanuaril 1934. aastal — rahvus-sotsialistide võimule tuleku esimesel aastapäeval — antud „Riigi uuesti ülesehitamise seadusega“ („Neuaufbaugesetz“), millega kaotati täiel määral osariikide suveräänsed õigused, nagu: seadusandlik võim, autonoomsus siseasjus jne., mis läksid täies ulatuses riigi keskvoimu kätte.

Nii siis, alates 30. jaanuarist 1934 Saksamaa ei ole enam osariikidest moodustatud liitriik, vaid terviklik rahvusriik, kus on ainult üks riigivõim ja ainult üks rahvaesindus — riigipäev (Reichstag), kuna osariikide rahvaesindused (Landtage) on kaotatud.

Riigireformi teostamist peetakse üheks suurematest Hitleri saavutustest, millel igal juhul on jäädav väärtus. Rahvus-sotsialistid väidavad, et kõikide tõeliste saksa isamaalaste unistus, mis eriti lõi laineid Napoleoni sõdade ajastul ja 1848. aasta revolutsiooni puhul on täitunud, mida ei ole suutnud Bismarck ja Saksa riigi keisrid osariikide isevalitsejate dünastiliste pretensioonide tõttu, mida ei suutnud revolutsiooniline Saksamaa Weimari rahvuskogul parteipoliitilise killunemise tõttu, — seda on teostanud Adolf Hitleri valitsus ühe aasta jooksul.

„Uuesti ülesehitamise seadusega“ on ainult loodud alused saksa riigi uuesti ehita-

miseks, mille tehniline teostamine olevat alles tuleviku asi. Ei olevat mingit mõtet säilitada praeguste osariikide piirid riigi jaotamisel administratiivpiirkondadeks, kuna mõned osariigid on tohutu suured, nagu eriti Preisi, teised aga väga pisikesed, nagu näiteks Bremen, Schaumburg-Lippe ja teised.

Rahvussotsialistlikul valitsusel on kavas saksa riiki orgaanilisemal kujul ümber jaotada administratiivpiirkondadeks (Reichsgaue), vastavalt umbes end. Vene kubermangudele. Praegusel üleminekuajal on säilitatud endiste osariikide piirid administratiivpiirkondade piiridena, kusjuures aga väikesed osariigid on kokku võetud üheks piirkonnaks ühise Reichsstatthalteritega eesotsas, nagu näiteks Macklenburg-Schwerin, Macklenburg-Strelitz ja Lübeck moodustavad nüüd ühe halduspiirkonna.

A. Hitleri poolt teostatud reformide tagajärjel kujuneb Saksa riigi riigiõiguslik kord järgmiseks.

Riigi eesotsas seisab riigipea, ametliku nimetusega „Juht ja riigikantsler“ („Der Führer und Reichskantsler“) ehk rahvusvahelises läbikäimises — „Saksa riigikantsler“ („Der Deutsche Reichskantsler“). Weimari põhiseaduse järele oli Saksa riigipeaks riigipresident („Der Reichspräsident“), kuna aga riigikantsler oli riigivalitsuse peaminister. Adolf Hitler kutsuti 30. jaanuaril 1933. aastal riigikantsleri ametisse riigipresident Hindenburg'i poolt. Kuni Hindenburgi surmani 2. augustil 1934. aastal jäi riigipeaks riigipresident Hindenburg, kuna A. Hitler oli vaid riigikantsler, s. t. riigi peaminister. Päev enne Hindenburg'i surma, s. o. 1. augustil 1934. a., andis riigikantsler, temale riigipäeva poolt antud erakorraliste volituste põhjal, „seaduse saksa riigi riigipea kohta“ („Das Gesetz über das Staatsoberhaupt des Deutschen Reiches“). Selle seadusega ühendati riigipresidenti ja riigikantsleri ametid, riigipresidenti õigused läksid üle juhile ja riigikantslerile Adolf Hitler'ile.

2. augustil 1934. a., peale Hindenburg'i surma, andis Hitler riigi-siseministrile määruse ülal tähendatud seaduse elluviimise kohta. Selle määruse esimeses osas ta tähendab, et Hindenburg'i isikliku suuruse tõttu on riigipresidenti tiitel saanud „ühelkordse tähenduse“ ja on lahutamatu surnud suure presidenti nimest. Seepärast A. Hitler määrab „kogu tuleviku jaoks“, et isik, kelle kätte on koondatud riigipresidenti ja riigikantsleri funktsioonid ning õigused kannaks nimetust „Juht ja riigikantsler“, ilma

riigipresidenti tiitli tarvitamata. Teises osas aga avaldab ta oma kindla tahte, et „seadus Saksa riigi riigipea kohta“ leiaks heakskiitmist saksa rahva poolt rahvahääletuse teel. Sellekohane rahvahääletus leidiski aset 19. augustil 1934. a., kus rõhuv enamus saksa rahvast hääletas selle seaduse poolt.

Riigi valitsus koosneb riigi kantslerist kui peaministrist ja ministritest. Ministrite kabinetti töötab senini veel Weimari põhiseaduse alustel väljatöötatud kodukorra järgi, milles seni vaid üksikud määrused on juhi ja riigikantsleri määrustega muudetud. Uus kodukord on väljatöötamisel. Tähtsamaks muudatuseks senises kodukorras on see, et otsuseid enam ei tehta hääletamise teel, vaid küsimused harutatakse ning kaalutakse kuni üksmeele saavutamiseni. Kui üksmeelset otsust ei saavutata, siis otsustab arvamuste lahkuminekuid juht ja riigikantsler. Teiseks olulisemaks muudatuseks on see, et otsuste tegemist kiirustatud korras tsirkulaari teel ehk ringkirjaliselt (Umlaufverfahren), mis ka Weimari vabariigis oli kehtiv, on veelgi lihtsustatud. Kui vähem tähtsate asjade otsustamiseks vastav minister võis lihtsalt saata riigikantselei kaudu k o i g i l e ministritele sellekohase ringkirja, mille allakirjutamisega kõikide valitsusliikmete poolt otsus oli tehtud, siis piisab nüüsguste ringkirjaliste otsuste langetamiseks vaid nelja isiku nõusolekust, — nimelt riigi-siseministri, -rahandusministri, -juhi asetäitja ja riigikantselei riigisekretäri allkirjadest.

Seadusandlik võim Kolmandas Riigis on de jure rahvaesinduse käes, de facto aga riigivalitsuse käes. 24. märtsil 1933. aastal riigipäeva poolt valitsusele antud erakorraliste volituste põhjal on valitsus saanud õiguse iseseisvalt anda uusi seadusi ja koguni põhiseadust muuta. Weimari põhiseadus, mis formaalselt veel kehtimas ja seega jõus, on Hitleri seadusandluse läbi juba mitmetes olulisemates punktides ära muudetud. Valitsuse seadusandluse kõrval jääb püsima riigipäeva seadusandluse õigus. Kuid praegu teostatakse seadusandlust riigivalitsuse poolt, kes ainult erandlikel, eriti tähtsatel juhtudel, pöördub riigipäeva poole, et hankida rahvaesinduse heakskiitmist eriti tähtsatele riigivalitsuse põhipanevatele otsustele ja korraldustele.

Kuigi riigipäev on Adolf Hitleri võimuletulekust saadik õige vähe kutsutud olnud osavõtma riigiseadusandlusest, mida teostas riigivalitsus erakorraliste volituste seaduse põhjal, ei ole, nagu riigisiseminister dr. Frick on avalikult kinnitanud, rahvus-

sotsialistidel kavatsust riigipäeva kui rahvaesindust kaotada. Samuti säilitatakse üldine, ühetaoline, vahenditu ja salajane valimisõigus kõikidele mõlemast soost saksa kodanikele. Ainult mitteaaria tõugu rahvastiku kohta on valimisõigus kitsendatud.

Autoritaarselt juhitud kolmandas riigis on ka rahvahääletusele seatud eri ülesanded ning funktsioonid. Riigivalitsuse poolt 14. juulil 1933 antud „seadus rahvahääletuse kohta“ („Gesetz über die Volksabstimmung“) võimaldab juhile ja riigivalitsusele küsida rahva seisukohta valitsuse poolt kavatsetud seaduste puhul. Juba korduvalt on A. Hitler selle seaduse põhjal pöördunud saksa rahva poole küsimusega, kas rahvas pooldab tema kavatsusi, tema poolt antud seadusi või mitte. Nii, näiteks, oli pandud rahvahääletusele 12. novembril 1933 küsimus Rahvasteliidust lahkumise kohta, 19. augustil 1934 aga küsimus, kas rahvas pooldab või mitte uut seadust saksa riigipea kohta.

Kõige silmatorkavam iseloomustuse Kolmanda Riigi riiklikule korrale annab aga see vahekord, milles seal seisab valitsev erakond riigiga. Rahvussotsialism on likvideerinud poliitilise erakondluse, sulgenud kõik seni olemasolnud poliitilised parteid ja proklameerinud end ainukeseks poliitilise juhtimise kandjaks ning teostajaks. Seega on rahvussotsialistlik erakond liitunud riigiga lahutamatuks üksuseks: r a h v u s s o t s i a l i s t l i k u k s r i i g i k s.

Selle vahekorra kindlustamiseks on A. Hitler avaldanud 1. detsembril 1933 seaduse „erakonna ja riigi terviklikkuse (ühtluse) kindlustamiseks“ („Gesetz zur Sicherung der Einheit von Partei und Staat“). See seadus määrab, et „peale rahvussotsialistliku revolutsiooni võidu on rahvussotsialistlik saksa tööliserakond saksa riigimõtte kandja ja riigiga lahutamatu seotud“. Rahvussotsialistlik erakond on avalikõiguslik institutsioon ja kasutab viimastele antavaid soodustusi ja erilist seaduslikku kaitset.

Erakonna ja riigi terviklikkus või ühtlus leiab kujuka väljenduse saksa praegustes rahvuslikes sümbolides. Erakonna lipp (punane, musta haakristiga keskel valgel põhjal) on saanud ka riigilipuks ja rahvuslikuks lipuks. Samuti on rahvussotsialistide võitluslaul „Horst-Wessel-Lied“ saanud rahvuslikuks hümniks, mis kasutatakse võrdselt „Das Lied der Deutschen'iga“. Rahvussotsialistlik tervitus parema käe ülestõstmisega on kohustuslikuks tervitusviisiks kõi-

gile riigiametnikele ning riigiteenijaile. Ühel ajal käe ülestõstmisega öeldakse või hüütakse „Heil Hitler“. Kõiges selles väljendub sümboliliselt, et Saksa riik on rahvussotsialistlik riik, kus rahvussotsialistlik erakond ja riigiorganism moodustavad lahutamata terviku.

Tutvudes Kolmanda Riigi riigioigusliste alustega, näeme, et keskvalitsuse võimupiirid on väga suured ja kohapealsete omavalitsuste tegevus on sõltuvuses keskvalitsusest.

„Bürgermeister“, kui omavalitsuse juht, kannab isiklikult täielikku vastutust omavalitsuse eest. Temal on seepärast ka lõplikude otsuste tegemise õigus, kuid tähtsamate küsimuste otsustamisel peab ta enne nõu oma abidega — „Beigeordnete'ga“ ja on teatud juhtudel kohustatud ära kuulama ka omavalitsuse nõukogu arvamuse. Kuid mõlemad need organid ei oma otsustamise õigust, vaid moodustavad ainult nõuandvaid organeid. Lõpliku otsuse teeb omavalitsuse juht isiklikult ja kannab ka isiklikult täielikku vastutust oma otsuse eest. Hääletamisi kollektiivorganites ette ei võeta!

Omavalitsuse juht ja tema „Beigeordnete“ (meie terminoloogia järele oleksid need liikmed) seatakse ametisse järgmise korra alusel.

Kandidaatide kohta võetakse seisukoht riiklikus järelvalveasutises, erakonna voliniku poolt kohaliku omavalitsuse juures ja omavalitsuse nõukogus.

Isikud, kelle kohta kolme nimetatud instantsis saavutatakse üksmeelne jaatav otsus, kutsutakse omavalitsuse poolt ametisse.

Omavalitsuse nõukogu liikmed kutsuvad ametisse erakonna volinik peale nõupidamist omavalitsuse juhiga.

Nõukokku kutsutakse kohalikud elanikud, kes oma rahvusliku (poliitilise) ustavuse, moraalse laitmatuse ja asjatundlikkuse tõttu on võimelised ühelt küljelt olla väärtuslikeks nõuandjateks omavalitsuse juhile ja teiselt poolt moodustada vaimlisi ja moraalseid sidemeid omavalitsuse ja elanikkonna vahel, aidates levitada ning süvendada rahvaringkondades õiget arusaamist ning tunnustamist omavalitsuse otsuste ning sammude kohta. Kas kõik need ümberkorraldamised ja ettevõetud muudatused, kus sajabrotsendiliselt tõstetud esile üksikisiku — juhi printsiip ja kärbitud miinimumini nõukogude ja nõuandjate võimupiire, on otstarbekohased ja annavad soovitud positiivseid tulemusi, seda näitab tulevik.

Elame — näeme!

Ajutiste maavalitsuste tul 1937/38. aasta p

Tulude ja kulude nimetus	Viru		Järva		Harju		Lääne		Saare	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
TULUD:										
1. Maksud:										
1. Kinnisvaramaks	121.000.—	14,94	73.000.—	14,20	93.292.—	11,48	73.954.—	13,64	38.502.—	8,68
2. Tulumaks	96 514.55	11,91	43.000.—	8,37	75 000.—	9,23	67.000.—	12,35	45.000.—	10,15
3. Lisa põhiarimaks	10 000.—	1,23	5.000.—	0,97	9.000.—	1,11	5.500.—	1,02	3.250.—	0,73
4. Trahterimaks	473 44	0,06	2 000.—	0,39	7.500.—	0,93	750.—	0,14	—	—
5. Maks laada- ja turuplats.	1.500.—	0,19	200.—	0,04	1.500.—	0,18	—	—	—	—
6. Maks liikumise abin. vee- teedel	—	—	—	—	50.—	0,01	—	—	—	—
7. Maks suvitajatelt	—	—	—	—	500.—	0,06	—	—	—	—
8. Maks laskeriista lubadelt	2.000.—	0,25	1.200.—	0,23	2.000.—	0,24	1.000.—	0,19	460.—	0,10
10. Maks lõbustustelt	4.000.—	0,49	2 500.—	0,48	2.500.—	0,31	500.—	0,09	25.—	0,01
11. Kantsleimaks	—	—	—	—	—	—	20.—	—	50.—	0,02
12. Maksude viivituse %	3.000.—	0,37	1.200.—	0,23	1.500.—	0,18	700.—	0,12	546.20	0,12
Kokku ptk. I	238.487.99	29,44	128.100.—	24,91	192.842.—	23,73	149.424.—	27,55	87.833.90	19,81
2. Rendid ja üürid	2.648.—	0,33	840.—	0,16	4.017.14	0,50	1 123.—	0,21	8.772.—	1,98
3. Kapitalid	1.081.—	0,13	500.88	0,10	1.000.—	0,12	660.—	0,12	150.—	0,03
4. Maavalitsuse asutised	24.816.—	3,07	42.280.—	8,23	16.506.73	2,03	59.068.—	10,89	52.812.60	11,90
5. Maavalitsuse ettevõtted	3.422.23	0,42	—	—	—	—	173.—	0,03	2.110.—	0,52
6. Kulude tasu	24.876.—	3,07	14.942.12	2,91	21.459.13	2,64	22 516.—	4,15	17.569.50	3,95
7. Toetused	—	—	—	—	3 500.—	0,43	—	—	—	—
8. Mitmesugused tulud	8.968.78	1,11	1.500.—	0,29	100.—	0,01	150.—	0,03	—	—
Korralised tulud kokku	304.300.—	37,57	188.163.—	36,60	239.425.—	29,46	233.114.—	42,98	169.248.—	38,19
Erakorralised tulud	50.800.—	6,27	77.600.—	15,09	46.100.—	5,67	83.000.—	15,30	157.100.—	35,43
Teedekapitali tulud	454.930.—	56,16	248.418.—	48,31	527.219.—	64,87	226.280.—	41,72	117.000.—	26,38
Tulude kogusumma	810.030.—	100%	514.181.—	100%	812.744.—	100%	542.394.—	100%	443.348.—	100%
KULUD:										
1. Maavolikogu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Maavalitsus	56.021.—	6,92	32 972 08	6,41	55.993.30	6,89	38.509.—	7,10	24 305.20	5,48
3. Sots.-administratsioon	11.937.—	1,47	2.602.—	0,51	7.271.25	0,90	2 931.—	0,54	3.250.—	0,74
4. Haridus	79.196.70	9,78	30.995.—	6,03	34.672.80	4,27	27.219.—	5,02	29.686.—	6,70
5. Tervishoid	56.143.80	6,93	38 950.52	7,58	40.590.—	4,99	85.947.—	15,85	60.121.—	13,56
6. Hoolekanne	61.017.40	7,53	43.194.52	8,40	49.585.06	6,10	34.688.—	6,40	28 040.—	6,33
7. Põllumajandus	21.718.—	2,68	4.695.—	0,91	25.930 74	3,19	23.977.—	4,42	12.858.—	2,90
9. Varandused	3.055.—	0,38	3.828.30	0,74	4.288.26	0,53	979.—	0,18	1.070.—	0,24
10. Kapitalid	—	—	—	—	—	—	—	—	100.—	0,02
11. Laenu	1 337 50	0,24	19.787.50	3,85	2.357.09	0,29	8.025.—	1,48	4.313.67	0,97
12. Mitmesugused kulud	9.596.60	1,19	8.588.31	1,67	11.726.18	1,44	8.541.—	1,57	3.974.—	0,90
13. Tagavarasumma	3.677.—	0,45	2.549.77	0,50	7.010.32	0,86	2.298.—	0,42	1.530.13	0,35
Korralised kulud kokku	304.300.—	37,57	188.163.—	36,60	239.425.—	29,46	233.114.—	42,98	169.248.—	38,19
Erakorralised kulud	50.800.—	6,27	77.600.—	15,09	46.100.—	5,67	83.000.—	15,30	157.100.—	35,43
Teedekapitali kulud	454.930.—	56,16	248.418.—	48,31	527.219.—	64,87	226.280.—	41,72	117.000.—	26,38
Kulude kogusumma	810.030.—	100%	514.181.—	100%	12.744.—	100%	542.394.—	100%	443.348.—	100%

ide ja kulude kokkuvõtted
hieelarvete järele.

Pärnu		Viljandi		Tartu		Valga		Võru		Petseri		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
69.000.—	10,09	73.204.47	14,59	125.556.83	15,02	28.934.—	9,33	58.000.—	9,75	28.833.—	8,78	783.276.30	12,28
71.500.—	10,45	43.000.—	8,57	86.000.—	10,29	22.300.—	7,20	56.000.—	9,41	50.000.—	15,23	655.314.55	10,27
10.000.—	1,47	4.500.—	0,90	7.000.—	0,84	3.076.—	0,99	6.000.—	1,01	2.800.—	0,85	66.126.—	1,04
2.800.—	0,42	1.500.—	0,30	1.000.—	0,12	900.—	0,29	2.000.—	0,33	1.200.—	0,37	20.123.44	0,31
—	—	—	—	—	—	100.—	0,03	—	—	—	—	3.300.—	0,05
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400.—	0,12	450.—	0,01
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500.—	0,01
1.800.—	0,27	1.600.—	0,32	2.250.—	0,27	500.—	0,16	1.250.—	0,21	—	—	14.060.—	0,22
1.400.—	0,21	2.000.—	0,40	2.000.—	0,23	1.100.—	0,35	1.000.—	0,17	10.—	—	17.035.—	0,26
100.—	0,01	100.—	0,02	60.—	0,01	30.—	—	50.—	—	100.—	0,03	510.—	0,01
500.—	0,05	1.000.—	0,20	2.000.—	0,23	300.—	0,11	1.000.—	0,17	1.500.—	0,46	13.246.90	0,21
157.100.—	22,97	126.904.47	25,30	225.866.83	27,01	57.240.—	18,46	125.300.—	21,05	84.843.—	25,84	1.573.942.19	24,67
1.968.—	0,29	2.479,08	0,49	18.911.—	2,26	336.—	0,11	1.464.—	0,25	3.290.—	1,00	45.848.22	0,72
1.000.—	0,14	2.164.18	0,43	4.185.—	0,50	250.—	0,08	500.—	0,08	750.—	0,23	12.241.06	0,19
75.924.34	11,10	83.794.—	16,71	24.255.50	2,90	16.065.—	5,18	57.201.—	9,61	38.080.—	11,60	490.803.17	7,70
—	—	1.042.96	0,21	3.225.28	0,39	450.—	0,14	9.044.—	1,52	3.334.—	1,02	22.801.47	0,36
20.563.65	3,00	10.164.—	2,02	34.153.50	4,08	13.071.—	4,22	21.558.—	3,62	10.656.—	3,24	211.528.90	3,32
185.05	0,03	451.31	0,09	10.000.—	1,20	59.—	0,02	133.—	0,02	150.—	0,04	3.500.—	0,05
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21.697.14	0,34
256.741.04	37,53	227.000.—	45,25	320.597.11	38,34	87.471.—	28,21	215.200.—	36,15	141.103.—	42,97	2.382.362.15	37,35
78.300.—	11,45	60.809.09	12,12	64.979.96	7,77	73.000.—	23,55	120.100.—	20,17	31.500.—	9,61	843.289.05	13,22
349.000.—	51,02	213.810.—	42,63	450.550.—	53,89	149.550.—	48,24	260.000.—	43,68	155.680.—	47,42	3.152.437.—	49,43
684.041.04	100%	501.619.09	100%	836.127.07	100%	310.021.—	100%	595.300.—	100%	328.283.—	100%	6.378.088.20	100%
500.—	0,07	—	—	—	—	150.—	0,05	—	—	—	—	650.—	0,01
43.413.50	6,35	45.573.—	9,09	59.624.10	7,13	22.953.70	7,40	36.002.—	6,05	36.069.—	10,99	451.435.88	7,08
3.323.—	0,48	3.390.—	0,68	5.955.97	0,71	1.165.—	0,38	2.852.—	0,48	1.611.—	0,49	46.288.22	0,73
48.265.25	7,06	68.991.20	13,76	34.763.50	4,16	15.783.80	5,09	33.670.—	5,65	9.855.—	3,00	413.098.25	6,47
40.641.60	5,94	46.463.80	9,26	72.644.—	8,69	16.960.50	5,47	32.818.—	5,51	67.398.—	20,53	558.678.22	8,76
94.719.08	13,85	42.789.20	8,53	74.157.55	8,87	20.645.—	6,66	81.126.—	13,63	9.600.—	2,92	539.561.81	8,46
2.135.60	0,31	6.333.25	1,26	16.517.70	1,97	4.081.—	1,32	15.578.—	2,62	4.295.—	1,31	138.119.29	2,16
10.405.59	1,52	3.047.60	0,61	16.713.60	1,99	1.130.—	0,36	2.900.—	0,49	1.975.—	0,60	49.392.35	0,77
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100.—	—
1.762.44	0,26	—	—	10.176.40	1,22	—	—	474.—	0,08	3.223.—	0,98	52.056.60	0,83
9.172.98	1,34	5.719.40	1,12	18.106.97	2,17	3.728.—	1,20	6.241.—	1,05	5.029.—	1,53	90.423.44	1,42
2.402.—	0,35	4.692.55	0,94	11.937.32	1,43	874.—	0,28	3.539.—	0,59	2.048.—	0,62	42.558.09	0,66
256.741.04	37,53	227.000.—	45,25	320.597.11	38,34	87.471.—	28,21	215.200.—	36,15	141.103.—	42,97	2.382.362.15	37,35
78.300.—	11,45	60.809.09	12,12	64.979.96	7,77	73.000.—	23,55	120.100.—	20,17	31.500.—	9,61	843.289.05	13,22
349.000.—	51,02	213.810.—	42,63	450.550.—	53,89	149.550.—	48,24	260.000.—	43,68	155.680.—	47,42	152.437.—	49,43
684.041.04	100%	501.619.09	100%	836.127.07	100%	310.021.—	100%	595.300.—	100%	328.283.—	100%	6.378.088.20	100%

Külavanematest.

R. Känd.

Külavanemate (end. külakümnikkude) instituut on meie vallaomavalitsuste tegevuses aastakümnete jooksul kujunenud hädavajalikuks. Selletõttu oli arusaadav vallaomavalitsustegelaste ärevus, kui 1925. aastal Riigikohtu Administratiivosakond ühes oma otsuses (Adm. t. 259 — I/1925) seletas, et külakümnikkude instituudi seaduslik alus — Baltimaa vallakogukonna valitsemise seaduse § 18 koos Üld. kubermangu asutis-seaduse § 847—849 — olevat kaotanud kehtivuse, olles vastolus hiljem jõusseastunud seadustega. Sellega tunnustati, et vallaomavalitsusel puudub õigus kohustada kodanikke täitma külakümniku ülesandeid, kuigi külakümnikud valdades täitsid edasi oma ülesandeid.

Kuigi mõneltpoolt avaldati Riigikohtu seisukohale vastupidist arvamust (vt. Maaomavalitsus nr. 5 — 1925 ja nr. 2 — 1926, E. Maddisoni artiklid „Kümnikkudest“ ja „Vallapolitseist“) ja tõendati, et Üld. kuberm. as. seaduse § 848 püsib muutmatult, ei parandanud see olukorda seni, kuni E. V. välis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise seaduse põhjal 4. nov. 1925. a. antud Politseiasutuste kujundamise määruse maksmapanekuni.

Tähendatud määruse § 11 märkus sisaldas eeskirja, et peale riiklikkude politseiasutuste tegutseb meil veel vallapolitsei — alustel, mis nähtud ette Üld. kub. as. seaduse § 847—849, kui võrd need ei ole muudetud Vallanõukogude valimise seadusega (RT 26 — 1921 s. nr. 18 ptk. 12) maksmapandud korraga.

Sellega saadi üle tekkinud raskustest külakümnikkude instituudi seaduspärasuse otustamisel, kuigi Vallanõukogude valimiseadusega ja seda asendava Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallaomavalitsuste korraldamiseadusega vallavalitsuste ning Kriminaalkohtupidamiseadusega riiklikkude politseiasutiste peale pandud ülesannete tõttu kaotasi kehtivuse või osalt muutusid surnud normideks (mis küll kehtivad, kuid mille järele ei talitata) Üld. kub. as. seaduse §§ 847 ja 849. Seega jäi külakümnikkude instituudi aluseks vaid Üld. kub. as. seaduse § 848 ja seda vaid Politseiasutuste kujundamise määruse § 11 märkuse kaudu, kuna pealegi Eesti omariikluse ajal maksmapandud normidest ei leitud vasturääkivusi § 848 eeskirjade kohta.

Üld. kub. as. seaduse § 848 kõlab järgmiselt: „Vallavanemal ühes abidega on õigus, kus see tunnustatakse tarvilikuks, valida kümnikke iga kaheksa kuni viieteistkümnne peremehe-maaomaniku või rentniku hulgast järelevalve toimetamiseks avaliku korra ja rahu suhtes teiste peremeeste, nende perekondade, tööliste ja maatükkide üle, sidemeks vallavanema ja ta abide ja ülemuse vahel ning üldse esimeste käskude täitmiseks. Kümnikkude teenistuse aja määrab vallavanem abidega, kuid kümnikud ei ole kohustatud täitma omi kohuseid üle poole aasta.“

Vastavalt sellele talitatigi siis 10 aasta kestel, kusjuures Riigikohus (Adm. t. nr. 364 — I/1926 ja Krim. t. 104 — 1929) seletas, et kuigi vallavanema politseilised ülesanded on kaotatud, ei ole seaduste põhjal kaotatud külakümnikkude instituut. Külakümnikkude kohused võivad seista vallaomavalitsusse puutuvate asjade täitmisel ja vallavolikogudel on õigus külakümnikkude tegevuse kohta käivaid korraldusi teha ning vallavalitsustel kümnikke käsutada.

1935. aastal muutus aga Riigikohtu suhtumine külakümnikkude instituudi seaduspärasusse. Riigikohus (Krim. t. nr. 272 — 1935) leidis uuesti, et on kaotanud maksuvuse Üld. kub. as. seaduse § 848 ja et külakümnikkude instituuti ei saavat õigustada ka Vabariigi Valitsuse poolt antud Politseiasutuste kujundamise määruse § 11 märkus, kuna külakümniku amet lasub kodanikel koormatiseana. Koormatise pealepanemiseks peab E. V. Põhiseaduse § 83 põhjal olema loodud alus seadustega. Ka määrab Põhiseaduse § 77, et omavalitsustel on õigus koormatise panna peale seaduses kindlaks määratud piirides ja korras. Kui aga Üld. kub. as. seaduse § 848 ei ole kehtiv, siis ei saa seda koormatist kodanikele peale panna teisiti kui vaid vastava seadusega, mitte aga Vab. Valitsuse määrusega.

Sellega tunnustati Vab. Valitsuse 4. nov. 1925. a. määruse § 11 märkus põhiseaduse vastaseks ja külakümnikkude instituut üldse ebaseaduspäraseks. 13. märtsil 1936. a. antud Valitsemise korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seadusega (RT 22 — 1936, art. 150) tunnustati ka vormiliselt maksvusetuks Üld. kub. as. seaduse eelneetatud paragrahvid.

Eelkirjeldatu on lühike kokkuvõte küla-

kümnikkude instituudi ajaloost Eesti oma-riikluse ajal.

Kuigi külakümnikkude instituudil kadus seaduslik alus 1935/36. aastal, täitsid külakümnikud kaugelt üle 90% osas oma ülesandeid edasi, kuni 1. maist s. a. maksmapandud Vallaseadusega külakümnikkude instituut kujundati ümber külavanemate instituudiks ja juba teistsugustel alustel kui see oli tarvitav Üld. kub. as. seaduse § 848 põhjal.

Kehtivas Vallaseaduses on külavanemate määramise alused teistsugused, kui need olid määratud Üld. kub. as. seaduse § 848. Kuid seda peaasjalikult vaid asja vormilisest küljest. — Sisuliselt kuuluvad külavanemate kohuste kandjate hulka Vallaseaduse kohaselt kõik Üld. kub. as. seaduse § 848 tähendatud maavaldajad, vaid mõningate väheste eranditega (näiteks: palgamaa kasutajad riigi- ja omavalitsuse teenijad on vabad külavanema ja ta asetäitja ametist).

Üldiselt on aga külavanema kohuste kandjate hulka tunduvalt suurendatud sellega, et see kohustus on üldnormina pandud valla kõigile elanikele, kes vastavad VS § 69 loetletud nõuetele.

Vallaseaduse § 70 määrab, et külavanema ja ta asetäitja kohuseid võib panna ainult sama valla kodanikele. Kuna aga valla kodaniku mõiste ei ole veel ellu viidud VS § 7 ja VS V osa kohaselt, siis tuleb kuni selle rakendamiseni (Siseministri juhtnõu-ride alusel — Siseministeriumi Omavalitsuste Osakonna 3. mai 1937. a. ringkirja nr. 205 p. 9 põhjal) kodaniku mõiste alla kuuluvaks lugeda valla elanikke, s. o. isikuid, kes omavad valla piires alalise elukoha. — Sellest lähtudes on ka käesolevas kirjutises käsitatud külavanemate instituuti.

Endise korra kohaselt lasus külavanema (külakümniku) kohuste täitmine talupidajail ainuisikliku kohustusena. Kehtiva Vallaseaduse kohaselt võib aga üldnormina külavanema ja ta asetäitja ülesandeid panna kõigile valla elanikele, nagu: käsitööliste, eraametnikele, kaupmeestele jne., mis varem polnud võimalik, ja selle kõrval ka kõigile neile majapidamistele, kelle valdajate alaline elukoht on väljaspool valda või kui valdaja oma ameti tõttu ei saa täita külavanema ülesandeid. Kui vallas iseseisvat majapidamist omav isik elab väljaspool valla piire, siis võidakse määrata külavanem või ta asetäitja selle isiku majapidamise töjõudude hulgast. Majapidamise omamise all tuleb mõista vastava majapida-

mise otsest valdamist (mitte aga kinnisvara omandusõigust). Näiteks, kui talu on omaniku poolt terves ulatuses rendile antud, siis lasub külavanema kohustus rentnikul, kuna omanikul ei ole enam kohapeal iseseisvat majapidamist. Laseb aga omanik teha talu töid oma palgaliste kaudu, siis omab ta kohapeal iseseisva majapidamise, mille töjõudude hulgast määrataksegi külavanem või ta asetäitja.

Vallaseadus määrab ühtlasi (§ 69) milistele nõuetele peavad vastama külavanemad ja nende asetäitjad. Külavanema ja ta asetäitja kohuseid ei saa panna järgmistele valla elanikele:

1) kes külavanema või ta asetäitja ametikohuste täitmise algusajaks ei ole veel 25 aastat vanad;

2) kes ei ole majanduslikult iseseisvad;

3) kes oma arenemiselt ei ole võimelised täitma külavanema ülesandeid.

VS § 69 p. 2 eeskirja tõttu on vabad külavanema ja ta asetäitja kohustest: 1) abielunaised, kelle varasid Balti Eraseaduse kohaselt valitseb mees (tuleb järeldada, et naised on ka üldse vabad külakümniku kohustest VS § 69 p. 3 põhjal — vt. allpool); 2) üle 25 a. vanad isikud, kes on oma vanemate ülalpidamisel, ilma, et omaks eraldi vara või tulu, mis võimaldaks iseseisvat majapidamist; 3) hooldamise all olevad isikud — pillajad, vaimuhaiged jne.; 4) riigi- või omavalitsuste hoolealused; 5) iseseisvates majapidamistes töötavad palgalised — sulased, teenijad jne.

Viimaseid, s. o. palgalisi võib määrata külavanemaks või ta asetäitjaks Vallaseaduses lubatud erijuhtudel, kui valla piires iseseisvat majapidamist omav isik: a) elab väljaspool valda või, b) on tegelikus sõjaväeteenistuses või, c) on teenistuses mõnes teises majapidamises või, d) on riigi- või omavalitsuse teenistuses või, e) on vabastatud külavanema ja ta asetäitja ülesannetest Vallaseaduse § 73 korras, — siis võidakse külavanema või ta asetäitja kohused panna sama majapidamise ühele töjõule.

Kuid kõigil eelnimetatud juhtudel peavad majapidamise töjõud, keda määratakse külavanemaks või ta asetäitjaks, vastama VS § 69 pp. 1 ja 3 nõuetele.

Vallaseaduse § 69 p. 3 eeskirja tõttu on vabad külavanema ja ta asetäitja kohustest need isikud, kes oma arenemiselt ei ole võimelised täitma VS § 75 loetletud külavanema ülesandeid. Selle arenemise all tuleks mõista niihästi vaimset kui ka kehalist arenemist. Seda tähelepanes

ei saaks täita külavanema ülesandeid kirjaoskamatud, vähese kirjaoskusega või üldse vaimliselt vähearenenud isikud, kuna VS § 75 pp. 1—4 nõuavad külavanemalt täielist kirjaoskust ja arusaamist oma ülesannetest. Samuti ei saaks külavanema ülesandeid täita suuremate kehaliste puudustega isikud, nagu: jalutud, pimedad, kurdid, tummad jne.

Võttes arvesse VS § 75 pp. 5, 8 ja 9 loetletud külavanema ülesandeid, mis nõuavad mehelikku jõudu, s. o. vastavat füüsilist arenemist, tuleb järeldada, et ka naised üldse ei vasta külavanemate ja ta asetäitjate kohta ülesseatud nõuetele ja on seega vabad külavanema või ta asetäitja kohustest, pealegi kuna suur osa naisi on sellest vabad juba oma majandusliku eestkoste all oleku tõttu.

Vallaseaduse § 71 kohaselt on külavanema ja ta asetäitja ametist vabad, s. o. ei saa määrata külavanemaks ega ta asetäitjaks:

1) riigi- ja omavalitsusteenijaid, kellel ei ole valla piires iseseisvat majapidamist (näiteks: talu, äri või muud tulutoovat ettevõtet) või kellel on valla piires majapidamine palgamaa näol (näiteks: vallasekretär, metsavaht, teemeister jne.);

2) tegelikud sõjaväeteenistuses viibivad isikud (sõjaväelased, piirivalvurid);

3) valla piires iseseisvat majapidamist omavad isikud, kes on teenistuses mõnes teises majapidamises (näiteks talu valdaja on palgaliseks mõnes kaupluses või mõne teise talu valitsejaks või sulaseks).

Viimasel (p. 3 tähendatud) juhul aga, samuti ka kui sõjaväeteenistuses viibival isikul (p. 2) on valla piires iseseisvat majapidamine, võidakse määrata külavanem või ta asetäitja nende isikute majapidamise tööjõudude hulgast, kes on vähemalt 25 a. vana ja on oma arenemiselt võimeline täitma külavanema ülesandeid.

Eelmises p. 3 tähendatud isik võidakse aga siiski määrata külavanemaks või ta asetäitjaks VS § 70 teise lõike põhjal, s. o. selle majapidamise valdaja eest, kelle teenistuses ta seisab (viimasele kuuluva majapidamise tööjõude hulgast külavanema määramise puhul), kuigi tal oma otsesest külavanema kohusest on võimalik vabaneda oma iseseisva majapidamise tööjõudude kaudu.

Eeltoodust ilmneb eriti selgelt, et külavanema kohused lasuvad niihästi valla elanikel, kui ka neile kuuluvail majapidamistel. Omades iseseisva majapidamise võib valla elanik teatavil erandlikel juhtudel (VS

§ 70 teine lõige, § 71 pp. 2 ja 3, § 72 p. 3 ja § 73 esimene lõige) vabaneda külavanema kohustest oma majapidamise tööjõudude kaudu; kuid olles sellejuures ise teise majapidamise tööjõuks, tuleb mõnel juhul ikkagi täita külavanema ülesandeid (VS § 70 kolmas lõige).

Muidugi võib ka esineda juhtumeid, kus pole võimalik määrata külavanemat majapidamise tööjõudude hulgast põhjusel, et majapidamise tööjõud ei vasta VS § 69 pp. 1 ja 3 nõuetele, või kui need keelduvad VS § 72 p. 2 loetletud põhjustel ja vallavanem (koos abidega) tunnustades keeldumise põhjuseid, määrab teised isikud külavanemateks või nende asetäitjateks.

Külavanema ja ta asetäitja ameti vastuvõtmisest võivad VS § 72 põhjal keelduda või võivad nõuda sellest ametist vabastamist:

1) isikud, keda tahetakse selleks määrata väljaspool üldist jaotuse järjekorda (näiteks: mitu korda järgimööda);

2) kes põevad pikaldast haigust (näiteks: tiisikust) või kelle tervislik seisukord takistab külavanema või ta asetäitja kohuseid täitmast (mis mõeldav vaid vastava arstitunnistuse esitamise põhjal) või kes on üle 60 a. vanad;

3) riigi- ja omavalitsuse teenijad, kes omavad valla piires iseseisvat majapidamist, millisel juhul aga võidakse keeldumisel määrata külavanem või ta asetäitja selle isiku majapidamise tööjõudude hulgast, kui viimane on vähemalt 25 a. vana ja on oma arenemiselt võimeline täitma külavanema ülesandeid. Sarnased juhud võivad ette tulla vallasekretäride, koolijuhatajate ja õpetajate, konstaablite j. t. puhul, kes omavad iseseisvat majapidamist, kui viimane ei esine palgamaa näol.

Tuleb siinjuures aga tähendada, et näiteks koolitalude valdamine ei kuulu palgamaa mõiste alla. Palgamaa on tasuta kasutatav, kuna koolijuhatajate või õpetajate maa-valdus on rendi alusel (Av. algk. s. § 32).

Isikuid, kes loetletud VS § 72, võib vallavanem (koos abidega) määrata külavanemaks ja viimased on kohustatud külavanema ülesandeid täitma, kui nad ei ole keeldunud ameti vastuvõtmisest või ametis olles ei ole nõudnud ametist vabastamist. Külavanema ja ta asetäitja ameti vastuvõtmisest keeldumine ja õigus nõuda vastavast ametist vabastamist, ei õigusta selleks määratud isikut tema peale pandud külavanema või ta asetäitja kohuseid täitmata jätma, kuni ei ole

muudetud ära korraldus külavanema ametisse määramises. — Teisest küljest aga ei või vallavanem viivitada vastaval juhul keeldumise avalduse lahendamisega, kui selleks on vajalikud alused esitatud.

Vallavanemal (ühiselt vallavanema abidega) on õigus vabastada vastava otsusega külavanema või ta asetäitja kohustest valla elanikke, kelle kutsetegevus ei võimalda tähendatud kohuste täitmist (näiteks — kaupmees), misjuures juhul, kui nad omavad valla piires iseseisvat majapidamist, võidakse määrata külavanem majapidamise töäjõudude hulgast.

Avalikõigusliku instituudina on külavanema ameti sisseseadmine kohuslik vallaomavalitsusele ja ameti ülesannete täitmine kohuslik selleks määratuile. Külavanema ülesanded on üksikasjaliselt loetletud VS § 75, ja külavanemad on kohustatud neid ülesandeid täitma. Vallavolikogu vastava otsusega võib teatavad külavanema ülesanded (— VS § 75 pp. 1—5) panna mõnele vallaomavalitsuse teenijale (— käskjalale, käskudetäitjale ametnikule), kuid see ei vabasta vallaomavalitsust külavanemate instituudiv sisseseadmisest kus seda ei ole, ega vabasta ka külavanemaid VS § 75 pp. 6—9 loetletud ülesannete täitmisest.

Vallavolikogul on õigus määrata lähemalt külavanemate ja nende asetäitjate ametisse määramise korra, kas määrates külavanema kohustuse ühtlaselt kõigile selle ameti

kohuslastele või proportsionaalselt majapidamiste maksustamishindele (vt. „Maaomavalitsus“ Nr. 8 — 1937 lk. 126 II osa p. 4). Külavanema ja ta asetäitja amet on sunduslik ja tasuta ning külavanemaid võib määrata 3 kuu peale. Külavanemale määratakse asetäitja, kes täidab külavanema ülesandeid, kui külavanem haiguse või muu põhjuse tõttu ei saa täita oma ülesandeid. Külavanemad, nende asetäitjad, nende ametijärjekorra ja külavanemate piirkonnad määrab vallavanem koos abidega.

Kõigest eelmärgitust nähtub, et külavanemate ja nende asetäitjate määramine on keerukam toiming, kui seda oli külakümnikkude määramine. Vallavalitsustel tuleb arvestada sellega, et külavanemaks ei määrataks isikuid, kes on vabad sellest ametist seaduse põhjal, või kes ei vasta külavanema kohta ülesseatud nõuetele. Ja sarnaseid on rohkesti igas vallas. Asjatu kirjavahetus ja protsesside vältimiseks tuleb hoiduda nende määramisest.

Jääb soovida, et vallavalitsused koostaks nimestikud nende vallaelanike kohta, keda Vallaseaduse kohaselt võib määrata külavanemateks või nende asetäitjateks. Vastavad nimekirjad koostatagu eraldi iga külavanema piirkonna kohta ja külavanemate ning nende asetäitjate kohuste täitmine toimugu igas piirkonnas eraldi omaette määratud järjekorras, vastavalt vallavolikogult antud määrustele ametitäitjate määramise lähema korra kohta.

Liiklemisalaste süüteoasjade alluvusest.

J. Raidjõe.

Sisekaitse ülema otsusega 3. juunist s. a. ¹⁾ eraldati kaitseisukorda kuulutatud maaalal üldisest kohtualluvusest ja võeti otustamisele Kaitseisukorra seaduses ettenähtud administratiivkorras Kriminaalseadustiku § 122 ja 230 teises lõikes ettenähtud süüteod, niivõrd, kui nende süütegude koosseisus on:

a) auto või mootorratta juhtimine ilma vastava juhtimisloata (JSEM ²⁾ § 44, KrS ³⁾ § 122);

b) auto või mootorratta juhtimise ajal juhi poolt alkoholi tarvitamine ning ebakai-

nes olekus olemine (LM ⁴⁾ § 22 p. 2, KrS § 122);

c) juhuveo auto või mootorrattaga seisu-, peatus- või parkimiskohtadel peatumise ajal juhi poolt alkoholist jookide ja teiste uimastavate vahendite tarvitamine või nende mõju all (ebakaines olekus) olemine, liiniveol või veoautoga inimeste veol alkoholist lõhnava juhi teenistuses olemine või auto juhtimine (LM § 23, KrS § 122);

d) auto või mootorratta juhtimise usaldamine selleks teadvalt võimetu või joobnud isiku kätte (KrS § 230 teine lõige p. 2) või isikule, kellel ei ole vastavat juhtimisloata (JSEM § 45, KrS § p22);

¹⁾ RT 46 — 1937, 421.

²⁾ JSEM — Jõuvankrite seaduse elluviimise määrused.

³⁾ KrS — Kriminaalseadustik.

⁴⁾ LM — Liiklemise määrused.

e) auto või mootorrattaga ettevaatamatu või lubamatult kiire sõitmine (KrS § 230 teine lõige p. 1);

f) auto või mootorratta möödasõitmiseks võimaluse mitteandmine või möödasõidu takistamine kas kiiruse lisandamisega, korratu sõiduga või mõnel muul viisil (LM § 57, KrS § 122).

Sama otsusega, mis hakkas kehtima 10. juunil s. a., on pandud loendatud süüteoasjade otsustamine ja süüdlaste karistamine Kaitseseisukorra seaduse § 9 p. 2 ettenähtud karistumäärade piires politseiprefektidele, kellel selle ülesande täitmisega seni on olnud rõhkesti tegemist.

Nagu ilmsiks tulnud, on pärast 10. juunit s. a. mõnel juhul eeltähenatud¹⁾ süüteoasjus karistusi määranud ka mõned liiklemisjärelvalve ametnikud, kasutades selleks neile KKS¹⁾ § 960 teises lõikes antud administratiivkorras karistuse määramise õigust. Seega on kaitseseisukorra õiguse alusel teostatava administratiivkaristamise korra kõrval eelmärgitud liiklemisalaste süüteoasjus, olgugi üksikuil juhtumel, tarvitatud ka tavalist, s. o. KKS ettenähtud administratiivkaristamise korda. Sellest võib järeldada, et liiklemisjärelvalve ametnikud, kes neis asjus pärast 10. juunit s. a. on määranud karistusi KKS järgi, ei ole pidanud silmas Sisekaitse ülema otsust või ei ole saanud sellest õieti aru. Viimast kinnitab samast ametkonnast avaldatud arvamus, et Sisekaitse ülema otsusega on eraldatud KrS § 122 ja 230 tähendatud liiklemise ja jõuvankrite ala süüteod, mis käivad kohtualluvusse, kuid ei ole liiklemisjärelvalve ametnikelt võetud ära administratiivkorras karistamise õigust.

Seesugune arusaamine süüteoasjade alluvusest ja Sisekaitse ülema otsuse tõlgendus liiklemisjärelvalve ametnikel administratiivkaristamise õiguse äravõtmise kohta on väär.

Peatudes kõigepealt süüteoasjade alluvuse küsimuse juures, tuleb märkida, et KKS, andes administratiivvõimudele õiguse mõningais süüteoasjus karistada süüdlasi, ei liigita seejuures süütegusid kohtule ja administratiivvõimudele alluvaiks, vaid määrab, et teatavat liiki süütegudes, kuhu kuuluvad ka autode ja teiste sõidu- ja veoriistade liikumise alased süüteod, võetakse süüdlased vastutusele ja karistatakse kas üldises kohtu korras või KKS vastavais paragrahves ettenähtud administratiivkorras (KKS § 959). Seega võivad need süüteod alluda kas koh-

tule või administratiivvõimudele, misjuures administratiivkorras ei või karistada süüdlast sama süüteo eest, milles ta on vastutusele võetud kohtu korras, samuti ei või kohtu korras võtta vastutusele süüdlast sama süüteo eest, mille eest ta on karistatud administratiivkorras.

Administratiivkorras karistuse määramise õigus KKS § 960¹⁾ teise lõike põhjal on antud KrS § 230 ettenähtud süütegude ja liiklemise kohta käivate sündmääruste rikkumise asjus Teedeministeeriumi Maanteede Valitsuse liiklemise inspektorile, maanteede inspektoritele, omavalitsuste teede-inseneridele ja teemeistritele, kahele viimasele ainult nende tööpiirkonnas kordasaadetud süütegude eest, kes võivad KKS § 962²⁾ alusel süüdlasi karistada rahatrahviga kuni 5 kroonini, arvatud välja Maanteede Valitsuse liiklemise inspektor, kes võib süüdlast karistada rahatrahviga kuni 30 kroonini, peale selle sõidu- ja veoriistade juhte sõidujärgi ja veoriistade liikumise kohta antud sündmääruste rikkumiste eest veel sõiduõiguse äravõtmisega kuni 7 päevani. Selle karistamise õiguse teostamise kord ja karistatute õiguste kaitse on nähtud ette KKS § 964—970 ja § 979, mille järgi see õigus ei kujunda enesest mingit eri korda, mis oleks väljaspool üldist kohtualluvust. Kohtualluvusse — jaoskonnakohtule üldises korras läbivaatamiseks lähevad eeltähenatud administratiivvõimu esindajate poolt otsustatud süüteoasjad juhtumel: 1) kui süüdlane ei ole rahul trahvimäärusega, mil puhul ta võib trahvimääruse vastu kaevata edasi vastavale jaoskonnakohtule, kes asja läbi vaadates harilikus kohtu korras võib süüdlast karistada seaduses ettenähtud piires ka kõrgemal määral, kui oli määratud administratiivvõimu poolt; 2) kui ühe kuu jooksul, arvates edasikaebuse tähtaja (mis on 7 päeva) möödumise päevast, ei lähe korda süüdlaselt trahvi administratiivkorras sisse nõuda viimase maksuvõimetuse tõttu; 3) kui ühe kuu jooksul, arvates prefekti poolt trahvimääruse kinnitamisest, ei ole korda läinud seda süüdlasele seaduses ettenähtud korras kuulutada tema leidmatuse tõttu. Peale selle läheb asi kohtule läbivaatamiseks juhtumil, kui kohalik prefekt KrS § 230 ettenähtud süüteoasjus tühistab temale saadetud trahvimääruse, leides, et trahv pole õieti ja seaduslikult määratud. Kohtusse andmata lõpetatakse ära ainult asjad, milles pädevuse piires teh-

1) RT 45 — 1936, 364.

2) ibid.

1) KKS — Kriminaalkohtupidamise seadustik.

tud administratiivvõimu trahvimääruse põhjal määratud trahv on vabatahtlikult tasutud või administratiivkorras sisse nõutud kas tervelt või osaliselt.

Eeltoodust nähtub, et liiklemisjärelvalve ametnikele antud administratiivkorras karistuse määramise õigus ei seisa väljaspool kohtulikkude kontrolli ja nende karistamisele kuuluvad süüteoasjad käivad üldisesse kohtualluvusse. Seevastu Sisekaitse ülema otsusega politseiprefektidele kui sisekaitse volitatavatele eksekutiivorganeile pandud süüteoasjade otsustamine ja süüdlaste karistamise funktsioon seisab täiesti väljaspool kohtualluvust ja selle teostamine, samuti karistatute õiguste kaitse moodustab enesest erikorra, mille kogu menetlus selle võimalikkude

des käikudes toimub Kaitseesisekorra seaduse alusel ainult administratiivvõimu instantsides.

Mis puutub liiklemisjärelvalve ametnike administratiivkorras karistamise õiguse äravõtmisse, siis Sisekaitse ülema otsus seda ei taotle, kuna KKS § 960 teise lõike alusel see õigus hõlmab palju enam süütegusid, kui loendatud Sisekaitse ülema otsuses, küll aga kitsendab seda õigust loendatud süütegude suhtes. Seega administratiivkorras karistamise õigus on liiklemisjärelvalve ametnikel ka praegu, kuid mitte nende liiklemisalaste süütegude suhtes, mis Sisekaitse ülema otsusega eraldatud üldisest kohtualluvusest ja mille otsustamine pandud politseiprefektidele.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 20. Eesti Maapanga heaks sissenõutud summade edasiandmise tähtaajast. Üldiselt vallavalitsus annab kõik laekunud võõrad summad edasi hiljemalt järgmise kuu 10. päevaks. Eesti Maapank aga oma ringkirjaga 26.7.37. nõudis tema heaks sissenõutud summade üleandmist ühe nädala jooksul Administratiiv-sissenõudmise seaduse § 13 alusel, mis käib ilmselt maksunõudja kohta. Kas Maapanga nõudmine on õigustatud?

Vastus: Eesti Maapangast ja Maatulunduskapitalist antud laenude administratiivkorras sissenõudmise teostamise omavalitsustele panemise määruse (RT 79 — 1937) § 3 järgi iga kuu esimesel poolel kuni 15. kuupäevani omavalitsuse kassasse laekunud Maapanga summad tulevad edasi anda hiljemalt sama kuu 25. päevaks ja kuu teisel poolel kuni kuu lõpuni laekunud summad hiljemalt järgneva kuu 10. päevaks, kui seaduses ei ole määratud teisi tähtaegu. Seni ei ole seadusega teisi tähtaegu määratud.

Küsimus nr. 21. Põllutöökojamaksu edasiandmise kuludest. Põllutöökojamaksu edasiandmisel Eesti Panga osakondade kaudu võetakse ülekanndmise kulu 50 senti. Kas see kulu tuleb Põllutöökojale kuuluvast maksust maha arvata või kanda vallavalitsuse kulude arvele?

Vastus: Ei ole seadust, mis kohustaks vallavalitsust tasuma võõraste summade edasiandmise kulusid.

Küsimus nr. 22. Summade ümberpaigutamise vallavalitsuse eelarves. Kas vallavanem oma otsusega võib teha summade ümberpaigutusi valla eelarve ühe peatüki piires?

Vastus: Vallaseaduse (RT 32 — 1937) § 180 järgi summade ümberpaigutamine kulude ühest peatükist teise võib toimuda vallavolikogu otsusel ajutise maavalitsuse esimehe kinnitusel, välja arvatud ettenägemata kulude krediit, mida võib ümber paigutada vallavanema otsusel. Summade ümberpaigutamist peatükkide piires Vallaseadus ei normeer, kuid § 206-ga õigustab Siseministri andma määrusi ja juhtnööre nii vallavalitsuse asjaajamise kui ka eelarvete täitmise, eelarvekrediitide tarvitamise, varade ja kapitalide valitsemise ning kogu arvepidamise kohta. Siseministri ringkirjaga s. a. 3. maist nr. 205 p. 6 jäeti kehtima ajutiseks, kuni 1. aprillini 1938, senine Vallavalitsuste arvepidamise kord (RT 23 — 1932), niivõrd kui see ei ole muudetud Vallaseadusega. Vallavalitsuse arvepidamise korra § 13 järgi krediitide üleviimise peatüki ja litri piires otsustab vallavalitsus, kelle ülesanded Vallaseadus pani vallavanemale. Järelikult, krediitide ümberpaigutamise otsustamine vallavalitsuse eelarve peatüki ja litri piires kuulub vallavanemale.

Küsimus nr. 23. Valla algkoolide majandusliku tegevuse revideerimisest. Vallaseaduse § 61 p. 8 on tähendatud, et vallavane-

ma ülesandeks on vallavalitsus ja vallaomavalitsuse asutiste ning vallaomavalitsuste teenistuses seisvate isikute tegevuse juhtimine ja järelevalve. Palun seletust, kas toodud seaduse põhjal on vallavanema ülesanne vallas olevate koolide majandusliku seisukorra revideerimine, või seda peab tegema valla revisjonikomisjon?

Vastus: Vallaseaduse (RT 32 — 1937) § 61 p. 8-ga vallavanemale pandud vallavalitsuse ja vallaomavalitsuse asutiste ning vallaomavalitsuse teenistuses seisvate isikute tegevuse juhtimise ja järelevalve kohustus ei vabasta vallaomavalitsuse asutusi ega vallavalitsuse teenistuses seisvaid isikuid neile pandud kohustustest ega ülesannete täitmisest. Vallavanemale pandud juhtimine ja järelevalve ei vähenda kellegi teise kohuseid, vaid õigustab ja kohustab ainult vallavanemat valvama ja nõudma, et kõik vallaomavalitsuse asutised ja kõik vallaomavalitsuse teenistuses seisvad isikud oma kohuseid täidaksid.

Küsimus nr. 24. Vallaomavalitsuseteenijate arstiabist. Kas vallavalitsus on kohustatud oma teenijale arstiabi võimaldama valla kulul, kuigi eelarves vastavad krediidid puuduvad ja välja andma arstiabi raamatu ilma teenija sellekohase nõudmiseta?

Vastus: Vallaseaduse (RT 32 — 1937) § 96 kohustab vallaomavalitsust võimaldama oma teenijatele arstiabi saamise ühistel

alustel riigiteenijatega, nagu seletatud „Maaomavalitsuses“ nr. 9 — 1937 (vt. vastus küsimusele nr. 14). Riigiteenijate, tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse korraldamise määruse (RT 79 — 1937) § 1 kohustab haiguskindlustuskandjat andma igale kindlustatule arstiabiraamatu. Järelikult peab ka vallavalitsus, kui haiguskindlustuskandja andma oma teenijatele arstiabiraamatu ja muretsema vajaliku krediidi arstiabi võimaldamiseks. Kohustused peaks täideta ilma erilise nõudmiseta.

Küsimus nr. 25. Vallakantselei tööjõudude töökohustusest. Kui vallasekretär saab vallakohtu kirjutaja ameti eest eri palka, kas siis sel juhul on sekretäri abi või kantselei tööjõud kohustatud vallakohtu töid tegema ilma eri tasuta?

Vastus: Vallakohtu kirjatöid tegemine kuulub vallasekretäri ülesannete hulka, nagu seletatud „Maaomavalitsuses“ nr. 9 — 1937 (vt. vastus küsimusele nr. 15). Vallaseaduse (RT 32 — 1937) § 86 järgi vallasekretäri abi ja vallaomavalitsuse kantseleitöötajad alluvad vahetult vallasekretärile, järelikult: peavad abistama vallasekretäri, tema korralduste järgi kõigi nende ülesannete täitmisel, mis vallasekretäri peale on pandud, sõltumata sellest, kuidas vallasekretärile palk on määratud, kas ühes üldises summas, või mitmes osas, iga eriliigi ülesannete täitmise eest eraldi.

Head uut aastat

*oma lugejatele ja kõigile omavalitsus-
tegelastele soovib*

„Maaomavalitsus“.

Vastutav toimetaja: A. Loorits. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Trükikoda J. Roosileht & Ko Tallinnas, Lühike jalg 4.